

Куда води постизборно понашање Демократске странке у време кулминације вишегодишње кризе у Србији

Вишегодишња криза у Србији доживљава кулминацију. Постоје два нивоа на којима се она може пратити. Један је секторски, тј. стање појединачних система у друштву. То су сви они делови организације који покривају области људског деловања као што су економска, безбедносна, демографска, правосудна, културна, медијска, верска, научна или било која друга политика. Подаци и индикатори (који се све ређе могу наћи у нашим медијима) о стварном стању појединих области су више него алармантни. Нпр. економска политика вођена од 2000. је готово пред колапсом. Подаци изнети на неколико скорашњих стручних скупова приказују несрећну презадужену земљу чији спољнотрговински дефицит стиже и до 10 милијарди долара годишње, која нема шта да произведе и прода, која је потпуно запустила науку и технологију као факторе развоја, где су плате у јавном сектору вештачки напумпане како би се грађани корумпирани пред изборе и демфовала прича о Космету, земљу која је на самом дну светске лествице по компетитивности, компаративним предностима и одливу људског капитала.

У класичној политичкој теорији поред економске моћи, постоје још два основна сектора из којих држава црпе снагу. То су демографија (људи који живе на њеној територији, производе њену економску моћ и чине потенцијалну војну снагу) и војнобезбедносна компонента. И овде је ситуација изузетно лоша. Одлив мозгова, о чему се толико кукало деведесетих, несмањеном жестином је настављен и у овој декади (шести у свету). Настављено је и са падом наталитета тако да годишње губимо између 30 и 40 хиљада становника. О свему овом држава нема никакву озбиљну политику.

Прича о војнобезбедносном сектору је вероватно један од најболнијих сегмената српске транзиције. Да нема повремених чланака Мирослава Лазанског у медијима, о овим проблемима не би се ни говорило. (А шта би са цивилном контролом безбедносног сектора и транспарентношћу реформи!?) По свему судећи, војнобезбедносна и одбрамбена моћ ове државе је дебело нагрижена. Понашање војног и државног врха током косовске кризе показало је да се српска војска више не припрема за одбрану наше

територије. Из војног врха су систематски померани генерали који су учествовали у одбрани од агресије 1999, они који су стекли богато ратно искуство, а промовисана нова генерација којој је изгледа важније да развија војно партнерство са гардом из Охаја него да брани сопствену земљу.

Но, у овом тренутку постоји још важнији и фундаменталнији ниво кризе. У Србији је угрожен сам систем либералне демократије као најважније тековине 5. октобра. У сваком друштву, наиме, постоје спорови о томе како би оно требало да се развија и шта су приоритети. Ове различите тенденције испољавају се преко политичких програма које износе политичке странке. Либерална демократија је најбољи постојећи политички систем, пре свега зато што обезбеђује најбољи систем мирног разрешавања друштвених сукоба, мирног надметања и трансфера власти. Демократска правила игре су гарант стабилности и сигурности за све грађане дате политичке заједнице.

Слободан Милошевић је владао супротно тим правилима и на различите начине је опструисао слободну политичку утакмицу. У неколико случајева (1996. и 2000. године) био је спреман и да фалсификује резултате избора како би спречио да власт врше његови политички противници.

Када смо 5. октобра извршили промену власти, надали смо се да ће Србија ући у миран период у коме ће се коначно Устав и закон поштовати. Нажалост, носиоци власти и јавних функција показали су да ће борба за остваривање владавине права у нашој земљи бити дуга и изузетно тешка.

Међутим, бар једна тековина 5. октобра до ових избора је била неупитна: слобода избора и могућност слободног изражавања воље бирача коју након избора нико није доводио у упит. Сви избори су заиста били фер и коректни, странке су имале једнаку могућност представљања програма и након избора је власт образовала групација или коалиција која би успела да састави скупштинску већину.

Понашање председника Републике Бориса Тадића у последња два месеца је први, веома опасан преседан те врсте. Господин Тадић и припадници његове странке су више пута претили да ће опструисати функционисање система уколико се на београдском и државном нивоу не формира власт која би им била по вољи. Ова врста понашања је јасно противуставна, неприхватљива и директно угрожава уставни и правни поредак државе Србије. Она угрожава саму изборну либералну демократију као најважнију тековину 5. октобра и прети да сукобе грађана и сукобљених опција поново избаци из институција, те да ауторитаризам и улицу поново инсталира као поприште политичких сукоба у Србији.

Председник Републике је изабран 3. фебруара на слободним изборима (поражени

противкандидат му је одмах честитао), али се он од тада не понаша у складу са функцијом већ и даље противуставно наступа, пре свега као председник Демократске странке. Члан 115 Устава јасно дефинише функција: председник Републике не може обављати другу јавну функцију или делатност. Позиција председника парламентарне странке несумњиво јесте јавна функција. Иначе, овај члан је дословно преписани став 7 члана 86 Устава из 1990. и морамо се подсетити да је Слободан Милошевић онога тренутка када је био изабран за председника државе замрзавао своју функцију председника странке. Дакле, Милошевић се за разлику од Тадића бар у овој одредби придржавао Устава.

Председник Тадић и јавном делатношћу у својству председника странке, али и својим дискурсом и низом изјава крши и члан 111 Устава који одређује да председник изражава државно јединство Републике Србије. Супротно овој одредби, у последњих десетак дана кампање и након избора Тадић инсистира на продубљивању подела између грађана и на неприхватљивом дискриминисању изборне воље знатног, а можда и већинског дела грађана. Уместо да поштује формалне критеријуме изборне демократије, он се упустио у веома опасно вредносно разврставање (не)прихватљивих програма и странака.

Тадић је тиме показао склоност ка веома опасном бонапартистичком моделу понашања дајући изјаве према којима би он, а не грађани Србије, требало да дефинише шта је стварна изборна воља грађана. Његова изјава у самој изборној ноћи и понављана више пута од стране његових сарадника, према којој су наводно грађани Србије тиме што су у великом броју гласали за Листу за европску Србију показали вољу да она и прави власт, јесте изузетно опасан преседан. Ова врста спиновања, коју под утицајем веома лоших саветника Тадић користи, јесте нешто што је неприхватљиво у било ком истински демократском друштву. Јер 39 одсто је мање од 50 одсто и никаквим притиском јавног мњења, медија или било којом другом врстом симулације и пропаганде не може се претворити у 51 одсто. Председнику би неко требало да објасни да овде не живе идиоти и да примитивна пропаганда којој све чешће прибегава његов тим вређа здрав разум и достојанство људи којима влада.

Дакле, ако ова листа може да нађе партнера са којим би досегла 126 посланика, онда то јесте воља већине грађана. Али ако то није случај, онда је понашање господина Тадића директно противуставно, и он треба да сноси моралне, политичке и правне последице противуставног деловања јер се први после 2000. усудио да прети да је спреман да угрози темељ изборне демократије у Србији. Како иначе тумачити тврдњу да су представници друге стране покушали да направе „математичку већину”? Каква друга већина постоји у демократији? Ако се појави друга парламентарна већина, он ће бити дужан да њеном представнику повери мандат без обзира на лични став или жељу. Ако већине нема, иде се на нове изборе.

Понашање функционера Демократске странке Алимпића који је, упркос јасно постојећој већини у скупштини Београда и већ потписаном коалиционом споразуму представника те већине, одлучио да максимално одлаже формирање нове скупштине и тиме опструише функционисање града јесте изгледа доказ да је ова врста става, која угрожава праксу и

дух либералне демократије, постала манир ове странке. Вредносне дисквалификације људи који имају другачије политичке ставове и бескрупулозна одбрана позиција свим средствима полако чине Демократску странку антисистемском. Само су комунисти на овим просторима претендовали да позивањем на више циљеве оправдају суспендовање демократије. А Алимпић то више и не крије у јавним наступима тврдећи да хоће да максимално одложи и спречи формирање градске власти која ће „бити лоша за грађане Србије”. Заказивање седнице за 14. јул значи да ће до истека законског рока за образовање власти (22. јул) одборници имати свега пет-шест радних дана и да ће демократе вероватно покушати да опструкцијама спрече да формирана већина конституише нову власт и тако супротно вољи грађана изборе расписивање нових избора у Београду.

Оваквим понашањем ДС је на ивици да пређе рубикон парламентаризма и да крене ка диктатури. Шта се десило са странком која је била мотор борбе против Милошевићевог ауторитаризма? ДС свакако није она странка која је све до 1997. у програму имала борбу за уједињење свих српских земаља. Већ је сам Зоран Ђинђић доста променио у имиџу и начелима странке после 2000. Међутим, њему ни на крај памети није било да направи оваквог данашњег носиоца глобалне левичарске политичке коректности. Ђинђић је човек који је одмах после избијања побуне на југу Србије јасно изјавио да је спреман да уђе у рат, и вероватни разлози његовог уклањања леже у томе што је то био последњи човек у Србији који је хтео да војску и друге безбедносне службе користи за оно што им је намена: за одбрану целовитости и интегритета државе.

Данашњи ДС је занимљива комбинација СПС-а за XXI век (странка власти која је на интересним основама интегрисала најбогатије слојеве друштва) и идеологије некадашњег Грађанског савеза Србије. Већ је опште место да њени функционери данас понављају флоскулу о томе како је Србија крива за ратове 90-их и сл. Међутим, све то не би било довољно за овакво понашање да нема озбиљног „пумпања” од стране спољашњих центара моћи.

Долазимо до страшног проблема за све који су образовани на начелима западне либералне демократије и који су дуго сматрали да западне земље заиста по правилу свуда подржавају развој демократије. Понашање Брисела и пре свега Вашингтона током данашње кризе је тешко схватљиво из те перспективе. Амбасадор САД, господин Мантер, директно се укључио у јавно спиновање и усмеравање политичке воље грађана Србије. Прошле недеље је дао неколико интервјуа који немају никакве везе са елементарним правилима дипломатског понашања, охрабрујући овакво недемократско понашање ДС-а.

Коначно треба схватити да западне земље нису нужни пријатељи и промотери демократије. У међународним односима воде се пре свега геополитиком и интересима, па се демократија промовише тамо где су на власти пријатељи, а где год народ може да одлучи другачије, помажу се ауторитарни режими и политичка манипулација. Амбасадор Мантер, нажалост, само следи начела спољне политике коју једнако развијају оба тора у америчкој елити: и републикански неоконзервативци (Кејган, Подхорец,

Краутхамер) и либерални интервенционисти (Клинтонова администрација). Разумљиво је што након десет година овладавања разним секторима у Србији, Запад не би нпр. волео да види генерала Делића на челу Министарства одбране. Али грађани Србије имају право да Делића поставе на то место ако тако гласају. Огроман је проблем што се ДС отворено ставља у службу политике која мисли да они више на то немају право и на таласу таквих препорука почиње да угрожава темеље демократије у Србији, стављајући у функцију ове опасне работе најјачу организациону машинерију, медијску силу па чак и имплицитне претње злоупотребе војне силе (посета Поноша седишту НАТО-а два дана после избора).

Верујући да у самој Демократској странци и даље постоје озбиљни људи који могу да размисле о последицама својих поступака, апелујем на њих да се врате у границе уставности и изборне демократије. Нека их не завара релативна пасивност и неорганизованост партија које су са друге стране. Оваквим поступцима против себе ће подићи много шири блок свих нас који смо данас политички неопредељени, али не желимо да постанемо робље које нема ни елементарну могућност избора. Србија није ни Хаити ни Панама ни Доминиканска Република и са неким стварима овде не би смело да се игра. Последице угрожавања демократије и крхке, али постојеће, стабилности могу бити страшне. Уставите се док је време.

Аутор је научни сарадник Института за европске студије у Београду

(НИН)